

הלכות תפלה קזקה

סופרים להקל הצריכו לחזור ולהתפלל¹ מפני שהלואי שתפלה אדם כל היום בתורה נדבה² אלא שאם ברי לו שהתפלל כבר וחזור ומתפלל בתורת נדבה צריך לחדש איזה דבר בתפלתו כדי להודיע שהוא נדבה ולא יהא כמקריב ב' תמידין ועובר משום כל תוסוף³ שתפלת חובה היא במקום עולת התמיד⁴ ותפלת נדבה היא במקום עולת נדבה אבל אם מסופק אם התפלל אם לאו א"צ לחדש שום דבר בתפלתו הב' שבשחזור ומתפלל על הספק אין לך חידוש גדול מזה⁵.

וע"י חידוש חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה⁶ חזין מתפלת מוסף שאין מתפללין אותה בנדבה⁷ אפילו מוסף ראש חודש כיון שאומר ומוספים כהלכתם⁸ והמוספים אינן קרבן אלא משל צבור ואין היחיד יכול להתנדב אותם⁹ ובשבת ויו"ט אינן מתפללין נדבה ככלל¹⁰ לפי שאין נדרים ונדבות קריבין בהם¹¹:

ב אם התחיל להתפלל¹² לשם חובה שהיה סובר שלא התפלל עדיין¹³ ונזכר בתוך התפלה שכבר התפלל צריך לפסוק אפילו באמצע ברכה ואפילו יכול לחדש בה דבר אינו יכול לגמרה לשם נדבה כיון שכבר התחיל בה לשם חובה¹⁴ ואי אפשר להביא קרבן שחציו חובה וחציו נדבה¹⁵:

ג חידוש זה שאמרנו הוא שיחדש איזה דבר בכל ברכה מן האמצעית מעין הברכה ואם חידש אפילו בברכה אחת דיו כדי להודיע שהוא נדבה ולא חובה¹⁶:

ד אין צבור מתפללים תפלת נדבה לפי שאין צבור מביאין קרבן נדבה¹⁷ אלא לקיץ המזוכה כשהמזוכה בטל וזהו דבר שאינו מצוי¹⁸ לכן אין להתפלל תפלת י"ח כנגד זה אבל יחיד יכול להתפלל תפלת נדבה אפילו בצבור¹⁹:

ה הרוצה להתפלל תפלת נדבה צריך שהיא מכור את עצמו זריו וחזור ואומר ברעתו שיוכל לכוין בתפלתו מראש ועד סוף²⁰ אבל אם אינו יכול לכוין יפה אנו קורין בו למה לו רוב וחכמים²¹ והלואי שיוכל לכוין בג' תפלות הקבועים ליום:

קח מי שלא התפלל לסיבת טעות או אונס וכו' י"ח מעיפים:

א טעה או אונס ולא התפלל שחירת צריך להתפלל מנחה שתיים הראשונה לשם מנחה

א	לבוש שם. מ"א שם.
ב	ד' ו' יוחנן שם.
ה	ה ר"ף ברכות שם (לפי פירוש הב"י). וראה הרב רבינו יונה שם.
ו	שמואל שם.
ז	רמב"ם הל' תפלה פ"א הל' ט.
ח	רב היא גאון שם. ר"ף שם. לבוש סעף א. ע"י סי' תח בב"י ד"ה ואין לחוש ושולע.
ט	כדלעיל רס"ז פט.
י	תוס' ברכות שם ד"ה ורבי יוחנן. הרב רבינו יונה שם. ראש פ"ג דברכות ס"ו מו.
יא	הרב רבינו יונה (ורא"ש) שם. וראה לקמן ס' קח סי"ז (וס"ח). ס' תקפ"ב.
יב	שולע סעף א.
יג	ר"ף שם. שולע שם.
יד	ת"א ס"ק ב.
טו	ר"ף שם.
טז	הרב רבינו יונה שם. רא"ש שם. רמב"ם הל' תפלה פ"א הל' ב' בשם ש' מן הגאונים.

סימן קח
א רבי יוחנן ברכות כו, א. רמב"ם פ"ג מהל' תפלה הל' ח"ט. מור ושולע ס"א. וראה לקמן ס"ה"ג. ס"ח. לעיל ס' פ ס"א. ס' פט ס"א"ב. ס' צג ס"ד. וראה גם לקמן ס' קי ס"ג. וראה הקרי הדכות הל' ג, א.

הלכות תפלה קח

שיא

והב' לתשלומין ב צריך להקדים תפלת המנחה שהיא חובת שעה לתפלת התשלומין ואם הופך שהיתה בדעתו שתהא הראשונה לתשלומין לא יצא ידי חובת תפלה שהיא לתשלומין וצריך לחזור אותה אחר התפלה שהוא חובת שעה (לפי שלא הקנו תשלומין אלא כשעוסק בתפלה שהיא חובת שעה¹ שאז חוזר ומשלים מה שפסק בתפלתו ולא קודם לכן ולא אחר² כמו שיתבאר³) וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין.

ויש מפקפקים⁴ לומר שא"צ לחזור ולהתפלל אלא א"כ גילה דעתו בפירוש בתפלתו שהשגיח היא לשם חובה והראשונה לתשלומין וכגון שהוא מוציא שבת והכביל בשנה ולא הכביל בראשונה כמו שיתבאר⁵ ויש לחוש לדבריהם לחדש אחזר דבר ששחזור ומתפלל שאז אין חשש ברכה לבטלה לדברי הכל כמו שנתבאר בס' ק"ו סעיף א'.

ב מעה או נאנס ולא התפלל מנחה צריך להתפלל ערבית שתיים⁶ הראשונה לשם ערבית והב' לתשלומין⁷ ואע"פ שהתפלות הן כנגד הקרבנות⁸ אין אומרים כיון שעבר יובג במל קרבנו כיון שגמ"מ התפלות הן בקשת הרחמים⁹ וכל אימת שיתפלל יש לו שכר תפלה אלא שאין לו שכר תפלה בזמנה¹⁰:

ג מעה או נאנס ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים¹¹ הראשונה לשם שחרית והשניה לתשלומין¹² ואסור לאכול עד שיתפלל השניה¹³ ואם התחיל אין צורך להפסיק:

ד אבל קריאת שמע יש אומרים שאין לה תשלומין וברכות קריאת שמע לדברי הכל אין להן תשלומין כמו שנתבאר בס' נ"ח י"ט:

ה וטוב שלא יתפלל לתשלומין מיד אחר תפלת שחרית אלא יפסיק ביניהם באשרי¹⁴ (שאחר נפילת אפים¹⁵) כדי לעמוד גם בתפלת תשלומין מתוך דברי תנחומין של תורה¹⁶ כמו שיתבאר בס' רל"ד סעיף ב'.

וכן כשמתפלל מנחה שתיים¹⁷ או ערבית שתיים¹⁸ טוב לומר אשרי בין תפלה לתפלה

טו גמרא שם (לענין תשלומי שחרית). וראה לעיל ס' פז
טז א"א (לענין שחרית אחר ר' שעות). לקמן ס"ו (לענין החילוק מנאספ). לקמן ס"א (לענין תשלומין למזור).

טז ברכות כו, א. רמב"ם פ"ג מהל' תפלה הל"ח. מור וש"ע ס"ב. וראה גם לקמן ס"ד. ס"ו.

יז ראה לעיל ס"א וש"י.

יח מ"א ס"ק ג. ולענין ראשונה, ראה לעיל ס' פז ס"ד.

יט ס"א וש"י.

כ תהנות סמ"ק ס' יא אות נה. שו"ע ס"ב. וראה גם לקמן ס' קלא סוף ס"ב.

כא דקח תחומות דברי תמידות ברכות פ"ד אות ה וס"א ס"ק ד. עולת תמיד ס"ק ג. ומשוי"ע אין הכוונה שאין אומרים תחנון עד אחר התפלה השניה. ע"י ס"י צג שו"ע סוף ס"ב שיש לעמוד בתפלה מתוך ... תהלה לדוד, ולכן כתב כאן "יאמר אשרי ואח"כ יתפלל". וראה גם לקמן ס' קלא ס"א.

כב ראה מ"ז ס"ק ג. וראה גם שו"ת הרי"ב ס' קט. וראה גם לעיל ס' צג ס"ב וש"י.

כג ס' יז והו בשו"ע לא הגיע לדיוג.

כד ט"ז שם. וראה גם לקמן ס' תרכג ס"א.

כה תהנות סמ"ק ס' יא אות מה. שו"ת ר"ב שם. רמ"א ס"ב. שו"ע ס' רל"ד ס"ב.

ב מבריתא שם כו, ב. ב"י.

ג ר"ף ר"א ש"ז פ"ד ברכות סוף ס' ג בשם רב האי. וראה גם רש"י ברכות שם ד"ה שניה.

ד ב"י עפ"י ברכות כו, ב. שו"ע שם. רד"ק משה. ועי' רמ"א וש"י אשכנזי (שש"מ) ברכות שם (בענין לא הבחיל בשניהם).

ה רש"י ברכות שם, הובא בב"י. אלה רבה ס"א.

ו לחלוף ס"ג. וראה ערוך לעיל ס' פז ס"ב.

ז ראה גם להלן ס"ד. סמ"י.

ח ט"ז ס"ק ב. עיי' מ"א ס"ק ב (שהקשה על דיעה הא' תהנה"ו ורב האי שהקא בגילה דעתו לא עלתה לו) (וזכר מ"ש ט"ז ס"ק י. תהנה"ו מ"ד שכוונן בראשונה לחובה ובכל לתשלומין) לקמן ח. וראה לקמן סוף סמ"י שפסק כמ"א ס"ק ד' רלא סמ"י שם.

ט לקמן סמ"י.

י עיי' תהלי"ד סק"ג.

יא רבי יוחנן שם ברכות כו, א. רמב"ם פ"ג מהל' תפלה הל"ח. מור וש"ע ס"ב. וראה גם לקמן ס"ה. ס"ח. ס"י. גי'.

יב ראה לעיל ס"א וש"י.

יג כהנא ס"י צג ס"ד וש"י.

יד ברכות שם. עולת תמיד ס"ק ב. ולענין שהתפלה היא בקשת רחמים ראה גם לעיל ס' גפ ס"ד וש"י.

הלכות תפלה קח

אע"פ שמן הדין די בשהייה כרי הילוך ד' אמות כמ"ש בס"י ק"ה אך הוזהר¹³ הוזהר שלא לומר מוזמר תהלה לדוד אחר מנחה או אחר ערבית¹⁴ אא"כ יאמרנו בקורא בתורה ולא בתורת חובה:

ז מי שצריך להתפלל שחרית שתיים או מנחה שתיים והוא ש"ץ יוצא כמה שמחזיר התפלה בקול רם¹⁵:

ז אין תשלומין לתפלה שהפסיד אלא בומן תפלה¹⁶ (הסמוכה לה) אבל לא בשעה שאינה זמן תפלה כגון אם שהה הרבה אחר שהתפלל תפלה שהיא חובת שעה? אינו יכול להתפלל עוד לתשלומין תפלה שהפסיד לפי שלא תקנו תשלומין לתפלה שהפסיד אלא בומן שעוסק בתפלה שהיא חובת שעה שאז כיון שהוא עסוק בתפלה הוא חוזר ומשלים מה שפשע¹⁷ בתפלתו¹⁸:

ח לא תקנו תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לה בלבד¹⁹ כגון אם מעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה מתפלל ערבית שתיים האחרונה לתשלומין מנחה שהיא תפלה הסמוכה לערבית אבל שחרית אין לה תשלומין וכן בשאר תפלות.

יב"מ אם מעה ולא התפלל שחרית בשבת מתפלל מנחה שתיים אע"פ שכבר עבר מוסף²⁰ לפי שאין ענין למוסף עם שחרית ומנחה²¹ שהם במקום התמידים²² ולכן הם נקראות סמוכות זו לזו אע"פ שהמוסף מפסיק בנייהם כיון שהוא ענין אחר לגמרי:

יג אע"פ שאין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לאותה תפלה ותפלות אחרות שהפסיד אין להם תשלומין²³ מ"מ אם רוצה להתפלל אותן נדבה ושיחדש בהן דבר כמו שנתבאר בס"י ק"י²⁴ הרשות בידו ונכון לעשות כן ולכן מי שהיה חולה או תפוס בתפיסה ולא היה המקום נקי נכון הדבר שכשיצא יתפלל כל התפלות שהפסיד ויחדש בהן דבר. ואם יצא מתפיסה בראש חודש מוכיר ככולן יעלה ויבא²⁵.

(אבל אם יצא בשבת לא ישלמן בנדבה עד למחר²⁶ כמו שנתבאר בס"י ק"י²⁷):

יד עבר כל היום ולא התפלל מוסף²⁸ אין לה תשלומין²⁹ שהאדק יקרא הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תקנו ז' ברכות של מוסף אלא משום ונשלמה פרים שפתינו³⁰

10 ח"ג רב, א"ב. הובא במ"א ס"ק ה. ועי' לקמן ס' תרכג ס"א.

11 ראה לקו"ש ח"ה ע"ה 861 במש"נ לה"י 7.

12 דב"ז בתשובה ח"א ס' שסא. הובא במ"א ס"ק א. פ"ח ס"ב.

13 השב"א ברכות כז, א הובא בב"י ש"ע ס"ג. וראה גם רמב"ם פ"ג מהל' תפלה ח"ה ע"י ח"י צ"צ קדק, ג.

ערוך השולחן מעוף יד.

14 לתם חזו"ת רב"י המדות פ"ד ברכות אות ה. ותלבושו ירו"ש אות ה ביעת הרשב"א שם. עיי' בקו"א

(לא נתע' לידנו). וראה גם ערוך ל"ח ס"ג ביעת הרמב"ם שם, והשגת הראב"ד הל' תפלה שם ח"י פ"ח ס"ג.

15 לא בקול השולחן הנה"י: שפסק. וברשב"א שם: ששעה.

16 לב שב"א שם. וראה ערוך לעיל ס"א.

17 הגב"ה ורמב"ם פ"ג מהל' תפלה ח"ה, הובאו בבור. תוס' ברכות כז, א ד"ה מנחה. רא"ש פ"ד ברכות ס' תוס'

ב בשם רשב"ם. ש"ע ס"ד.

18 וזולת צבי ס"ק ג. הובא במ"א ס"ק ג.

19 עיי' ס"י רסח בב"י בסוף ה"ח' משבלי' הל"ק ס' קבח

בשם ר' בנימין ובמ"י שם ס"ק ר.

20 ראה לעיל ס' פ"ג ס"א ושי"נ.

21 הרב רבינו יונה ברכות כז, א. ש"ע ורמ"א ס"ה. מ"א ס"ק ז.

22 סוף א.

23 כנסת הגדולה. מ"א ס"ק ג. וראה גם להלן ס"ד.

24 עיי' בקו"א (לא הניע' לידנו).

25 סוף ס"א.

26 ראה לקמן ס' ר"ב בומן תפלה מוסף.

27 תוס' ברכות כז, א ד"ה איבעיא. רא"ש פ"ד ברכות

ס' ב בשם רשב"ם. מור וש"ע ס"ג. מ"א ס"ק ז. וראה

גם לקמן שם ס"ב.

28 הישע' יד, ג.

הלכות תפלה קח

שיג

בלבד ובוהו וראי עבר זמנו במל קרבנו אבל שאר תפלות שהן בקשת הרחמים¹⁰⁰ ולואי שיתפלל כל היום¹⁰¹:

יא לא תקנו תשלומין אלא לשונג או לאנוס אבל מי שהויד ולא התפלל תפלה אחת אין לה תשלומין אפילו בתפלה הסמוכה לה¹⁰² ועליו נאמר¹⁰³ מעוות לא יוכל לחקן וגו'¹⁰⁴ ומ"מ אם רוצה יתפלל אותו נדבה: וא"צ חידושי¹⁰⁵ שכיון שאם היה שונג היה חייב להשלימה בלי שום חידוש ועכשיו שהוא מתפלל בנדבה עושה מויד כשונג¹⁰⁶ ויש לו שכר תפלת החנונים ובקשת הרמים אלא שאין לו שכר תפלת מצוה אלא שכר תפלת הרשות¹⁰⁷:

יב אינו נקרא מויד אלא כשנמטל התפלה בשאט בנפש¹⁰⁸ בלי שום טרדא אבל מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לדיי הפסד ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל¹⁰⁹ אע"פ שעשה שלא כדיון שאסור לעבור זמן תפלה משום הפסד ממון מ"מ אינו נקרא מויד ופושע לענין שלא יהא תשלומין לתפלתו.

וכן מי שהיה שכור ולא היה יודע הזמן חשוב אונס¹¹⁰ אע"פ שהתחיל לשתות אחר שהגיע זמן התפלה¹¹¹ מפני שהיה סבור שהיה לו שהות להתפלל לאחר שיפוג מן היין המועט שהתחיל לשתות ברעה מיושבת ואח"כ נמשך לבו אחר המשתה ושכח על התפלה ונשתכר כל כך עד שלא נשאר שהות להסיר יינו מעליו טרם עבר זמן התפלה.

וכן מי שהיה מתעסק באיזה עסק ולא התפלל בעוד שהיה לו זמן להתפלל¹¹² מפני שהיה סבור שעדיין ישאר לו זמן לאחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו ובין כך ובין כך שכח על התפלה ונמשך בעסקו עד שעבר זמן התפלה אינו נקרא מויד שהשוכח כאנוס הוא ויש לו תשלומין אפילו אם העסק הוא מהעסקים האסורים משהגיע זמן התפלה¹¹³ והוא התחיל בעסק זה באיסור כיון שלא ביטל התפלה בשאט בנפש אלא היה סבור להתפלל אחר שיגמור העסק ושכח אח"כ:

יג מי שבא לבית הכנסת סמוך לערבית יורד לפני התיבה והתפלל ערבית מבעוד יום¹¹⁴ ועדיין לא התפלל מנחה אין לדמותו להויד ולא התפלל¹¹⁵ כיון שעדיין לא עבר זמן המנחה לפיכך צריך להתפלל מנחה מיד ואף אם המצא לומר שאי אפשר לו להתפלל תפלת המנחה באותה שעה כיון שכבר עשאו לילה בתפלת ערבית¹¹⁶ מ"מ לא יהא אלא ערבית שהים והשניה לתשלומי מנחה.

ואם הוא ראש חודש יזכיר יעלה ויבא גם בשניה כיון שכבר קבל עליו ראש חודש¹¹⁷:

נח שו"ת תרומת הדשן סי' ה. וראה ב"י (בסוף הע"י) מרמב"ם פ"ג מהל' תפלה ה"ח. שו"ע ורמ"א סי"ח.
נו הגהות סמ"ק סי' יא אות עז. סוד ושו"ע סי' צט סי"א. שו"ע סי' קח סי"ח. וראה גם לעיל סי' צט סי"א.
נז כ"י סי' צט (ד"ה ובכל). וד"א שם סי' ג.
נח ומוקי יוסף פ' ביצה התל' (ז' ב) במשמעות הרמ"ה. שו"ע סי"ח.
נט משמעות הד"י בסוף הע"י. ש"כ"ה גם כיון המביא במש"ע סי' רלב סי"ב. וראה לעיל סי' פפ ס"ד.
ס וראה מו"ש"ע סי' רלג סי"א.
סא וד"א סי' ג.
סב ע"י לעיל סי' יח סי"ח וש"נ.
סג מ"א שם. וראה בסוף הבא ע"ש.

מח ראה ערו"ז לעיל סי"ב וש"נ.
מז ע"י לעיל סי' קי סי"א וש"נ.
מז וד"י יוחנן שם ברכות כו, א. מור וש"ע ולבוש סי' א.
 וראה גם לעיל סי' פפ סי"ב.
מח קהלת א, מו.
מט ברייתא שם. וראה גם לעיל סי' נח סי"א.
נ רשב"א ברכות שם, וד"א"ש פ"ד ברכות סי' ב בשם רב האי גאון. מור וש"ע שם.
נא שו"ע שם.
נב ב"י. סי' ס"ק ה.
נג רשב"א ורא"ש שם. סי' שם.
נד שם ב"י.

הלכות תפלה קח

יד מעה ולא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל ערבית שתים של שבת הראשונה לשם ערבית והשניה לתשלומין¹⁰ ואם התפלל השניה של חול לא יצא ידי תשלומין¹⁰ שאין תפלה בשבת בלי הזכרת שבת¹⁰.

וכן אם לא התפלל מנחה בערב ראש חודש מתפלל ערבית שתים של ראש חודש¹⁰ ואם אמר יעלה ויבא בראשונה ולא בשניה או שלא אמר בשתייהן א"צ לחזור שאין חזרוין בשביל הזכרת ראש חודש בערבית מפני שאין מקדשין את החודש בלילה כמו שיתבאר בס' תכ"ב¹⁰ אבל אם הזכיר בשניה ולא בראשונה צריך לחזור ולהתפלל בשביל תשלומין¹⁰ לפי שגילה דעתו שכיון בראשונה לשם תשלומי מנחת ערב ראש חודש ולכן לא הזכיר בה של ראש חודש ובשניה כיון לשם ערבית של ראש חודש והמקדים תפלת תשלומין לתפלה שהיא חובת שעה לא יצא ידי תשלומין כמו שנתבאר למעלה¹⁰ והוא שעשה כן במזיד¹⁰ אבל אם שכח להזכיר בראשונה א"צ לחזור כמו שיתבאר¹⁰:

מז מעה ולא התפלל ערבית בראש חודש והתפלל שחרית שתים ושכח יעלה ויבא בב' צריך לחזור ולהתפלל¹⁰ אע"פ שהוא לתשלומי ערבית ובערבית אין חזרוין בשביל הזכרת ראש חודש והו מפני שאין קידוש החודש בלילה¹⁰ אבל עכשיו שמתפלל אותה כיום צריך לחזור ולהתפלל¹⁰:

מז מעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל ערבית כמוצאי שבת שתים של חול מבריל בראשונה ואינו מבריל בשניה¹⁰ לפי שהברלה די בפעם אחת¹⁰ מה שאין כן בהזכרת ראש חודש שצריך להזכיר בכל התפלות שבהן לכן צריך ג"כ להזכיר בהפלת תשלומין שמתפלל בהם כמו שנתבאר¹⁰ ואם הבריל בשתייהן יצא וכן אם לא הבריל בשתייהן א"צ לחזור¹⁰ שאין חזרוין בשביל הזכרת הברלה בתפלה הואיל ויכול לאומרה על הכוס כמו שיתבאר בס' רצ"ד⁹.

אבל אם לא הבריל בראשונה והבריל בשניה שניה עלתה לו לשם ערבית ראשונה לא עלתה¹⁰ וצריך לחזור ולהתפלל י"ח לתשלומי מנחה לפי שגילה דעתו שכיון בראשונה לשם תשלומי מנחת שבת ולכן לא הבריל בה ובשניה כיון לשם ערבית מוצאי שבת¹⁰ והוא שלא הבריל במזיד אבל אם שכח מלהבריל בה א"צ לחזור שהרי לא גילה דעתו כיון שעשה בלא דעת¹⁰:

עו בדייתא שם ברכות כג, ב. מור (מור סי' רצב) שו"ע סי"ג. והין לא התפלל כמוצאי שבת לקמן סי' רצד סי"ב.

עז ת"א סי' ק"ג. ע"ה לעיל סי' ט"ד.

עט רב דאי (ראה אוצר הגאונים ברכות - הפירושים סי' קיז). ר"ף ברכות שם. וחב"ס פ"י מהל' תפלה ה"ו.

רא"ש פ"ד ברכות סי' ב. שו"ב ברכות שם. מור סי' רצב. שו"ע סי' פ.

פ"א בדייתא שם ברכות כג, ב. מור סי' רצב. שו"ע סי' פב.

פ"ב ר"ף ר"א"ש שם בשם רב האי גאון (ראה אוצר הגאונים שם). וראה רש"י ברכות שם ר"ה שניה. מ"א סי' ק"ד. וראה לעיל סי' א.

פג ת"א שם ז"ל כשי"י סי' י. ע"י בקי"א (לא הגיע לידוע). וראה ע"ז לעיל סוף סי' י. וראה לעיל סי' ישי"ג.

סד בדייתא שם כג, ב. (לגורס הר"ף ורא"ש סי' ב). מור וש"ע סי' ט. וראה לקמן סי' רכט סי"ג.

סה ת"א סי' ק"ה. ע"י בקי"א (לא הגיע לידוע). וראה ספר ה"תם שע"י תפלה שער ה אות ה.

סו ראה לקמן רש"י פ"ד ש"ג. ולהלן סז גמ"א סי' ט. וראה לעיל סוף סי' וטף סי"ג. ולהלן סז"ו.

סח סי' הו בשמ"ר לא הגיע לידוע וראה במוש"ע שם סי"א (מברכות ל, ב). וראה גם לקמן סי' קפח סי"א.

סט רמ"א שם. כל בו סי' יא והוא כבי"ו סי' תכב. ע"י שו"ו סי' ט. מ"א.

ע מ"א. ע"ה ת"א סי' ק"ד.

עב לקמן סמ"ו.

עג ת"א סי' ק"ב.

עד ראה בסעף הקודם וש"ג. ע"ה ראה מור וש"ע סי' תכב סי"א.

הלכות תפלה קה"קט

יז מעה במנחה של שבת והתפלל י"ח ולא הזכיר של שבת¹⁹ אע"פ שלא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהתפלל²⁰ אם הוא נזכר מבעוד יום מ"מ אם לא נזכר עד שחשבה א"צ להתפלל ערבית שתים שהרי בערבית ג"כ לא יתפלל רק י"ח של חול כמו שהתפלל במנחה ולא רויח כלום בתשלומין אלו ויש אומרים¹⁹ שכיון שלא יצא במנחה ה"ז כאלו לא התפלל כלל שצריך להתפלל ערבית שתים והדבר מוכרע¹⁹ ולצאת ידי ספק יתפלל הב' בתורת נדבה וא"צ לחדש בה דבר שכיון שמתפלל על הספק אין לך חידוש גדול מזה כמו שנתבאר בס' ק"ז¹⁹.

וכן אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חודש²⁰ ובלילה אינו ראש חודש אבל אם בלילה ג"כ ראש חודש צריך להתפלל ערבית שתים לדברי הכל²⁰ שהרי רויח הזכרת יעלה ויבא בתפלת תשלומין וכן הדין בליל יו"ט ב' צ"ב.

וה"ה אם שבת ותן מל ומטרא²¹ או משיב הרוח²¹ שירויח אותם בתפלת תשלומין²¹:

יח הטועה ומוזכר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה כגון יעלה ויבא שלא בראש חודש והולו של מועד או של שבת ויו"ט בחול אם נזכר שמועה פוסק מיד אפילו באמצע הברכה²² ואם לא נזכר עד לאחר שגמר הברכה או כל התפלה יש אומרים²² שאין הזכרת מאורע שאר ימים חשובים הפסק בתפלה להצריכה לחזור לראש או לתחלת הברכה שהפסיק בה וי"א²² שדינו כאלו הפסיק בשיחה באמצע התפלה שצריך לחזור לראש או לתחלת הברכה שהפסיק בה על דרך שנתבאר בס' ק"ו²² ד"ד צ"ג (ולענין הלכה) אע"פ שספק ברכות להקל מ"מ בתפלה הואיל והולאו שיתפלל אדם כל היום לפיכך כל מקום שהדבר מוכרע יחזור ויתפלל בתורת נדבה ואין צריך לחדש בה דבר כמו שנתבאר²²:

קמ דיין איך יתנהג היחיד לבוין בתפלתו עם הצבור וכו' ה' סעיפים:
 א הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין י"ח (של מנחה) ואין השעה עוברת עדיין ב אם יכול להתחיל י"ח ולגמור עד שלא יגיע הש"ץ לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל עד שענה אמן אחר האל הקדוש שאמנ זה חשוב כקדושה²³ ואם שמע כבר קדושה או שיודע שישמע אח"כ א"צ להמתין²³.

צו אור דחנע ח"א סוף סי' צה, הובא בדרכי משה ט"ג ג. הגהות סוף סי' יא אות מה. רמ"א סי"ב. וראה לקמן סי' רסח סי"ג.
צז ב"י (בסוף הסי') מאמדות חיים בשם הרב רבינו יונה. שו"ע סי"ב.
צח ט"ז ס"ק יב. עונת תמיד ס"ק יט.
צט סוף ד.
ק וראה לקמן סי' תקנב סי"ב.
קא לעיל סוף ד' ע"ג. וראה גם לקמן שם. וראה תהלה לדוד ס"ק פז.

מד תוספות ברכות כו, ב ר"ה טעה, וזכור (סי' קח וסי') רצב בשם רבינו יהודה (ישם בברכות בתום ר' יהודה). מ"ז ס"ק יא. מ"א ס"ק פז.
מה כולקמן סי' רסח מ"ז ואילך. וראה לעיל ס"ד.
מו הגר"ב רבינו יונה רפ"ד בברכות, והרא"ש ברכות שם סי' ב, וזכור שם בשם זכתינו פ"ד ורובינוצא. מ"ז שם. מ"א שם.
מז הרא"ש שם בשם הרב רבינו יונה שם. מור שם. שו"ע סי"א.
פח סי"א. וראה לקמן סוף סי"ח.
פט אור משו"ע סי' תכב סי"א.
צ תוס' והרב רבינו יונה והרא"ש שם. מור סי' קח וסי' תכב. שו"ע סי"א.
צא ח"א ס"ק פז.
צב ראה לקמן סי' תפז סוף סי' ועי' גיר"ת (גז) הוב' ח ע' ס.
צג ראה לקמן סי' קיז סי"ד.
צד שאם לא אמר מורד הגשם מחזירים אותו, ראה לקמן סי' ק"ד סי"ג.
צה מ"א שם.

סימן קט
 א ר' יהושע בן לוי ברכות כא, ב.
 ב סוף סי' יא. הגהות מייסגות ד"ק פ"י מהל' תפלה. שו"ע סי"א.
 ג ירושלמי ברכות פ"ד הל' ג. ב"י ודרכי משה הארוך ביעת תרומת הרשן סי' יא. רמ"א סי"א. עיי' ח"א סי' ד.
 ד ראה לעיל סי' מ"ז סוף סי' פ"ה וש"נ.
 ה ח"א ס"ק ג.